

Lupa- ja valvontaviraston päätös valvonta-asiassa LVV-U/68960/2026

1 Asia

Lupa- ja valvontaviraston tietoon on tullut, että Kustavin sivistyslautakunta on hyväksynyt kokouksessaan maksuttoman varhaiskasvatuksen uudet kriteerit kunnassa. Vakka-Suomen sanomien (14.4.2026) mukaan Kustavin kunta edellyttää lasten huoltajilta muun muassa sitoumuksia varhaiskasvatuspaikan käyttöön ja loma-aikoihin liittyen.

2 Asian selvittäminen

Lupa- ja valvontavirasto on lähettänyt 22.5.2026 selvityspyynnön Kustavin kuntaan varhaiskasvatukseen liittyvistä uusista linjauksista sekä toimittamaan selvityksen liitteeksi sivistyslautakunnan päätöksen.

Selvitys on saapunut 22.5.2026 Lupa- ja valvontavirastoon.

3 Lupa- ja valvontaviraston ratkaisu

Lupa- ja valvontavirasto katsoo, että Kustavin kunnan menettelyssä ei ole havaittavissa lainvastaisuutta.

4 Sovelletut säännökset

Laissa varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista (1503/2016) säädetään kunnan päiväkodissa ja perhepäivähoidossa järjestämästä varhaiskasvatuksesta perittävästä asiakasmaksusta. Muusta kunnan järjestämästä varhaiskasvatuksesta ja kunnan tilapäisesti antamasta varhaiskasvatuksesta voidaan periä kunnan päättämä asiakasmaksu. Maksuttomasta esiopetuksesta säädetään perusopetuslaissa.

Lain 10 §: n mukaan, jos lapsen vanhemmat tai muut huoltajat eivät ota vastaan lapselle haettua ja myönnettyä paikkaa varhaiskasvatuksessa eikä paikkaa ole peruutettu ennen kunnan päätöksen mukaisen varhaiskasvatuksen alkamista, lapsen vanhemmilta tai muilta huoltajilta voidaan periä puolet tämän lain mukaan määräytyvästä kuukausimaksusta.

Jos lapsen huoltajat varaavat lapselle varhaiskasvatuspaikan lomansa ajaksi eivätkä peruuta sitä, voidaan peruuttamatta jätetystä varhaiskasvatuspaikasta periä puolet tämän lain mukaan määräytyvästä kuukausimaksusta. Vaikka perheen tulot olisivat niin pienet, ettei lapselle ole määrätty kuukausimaksua, voidaan tässä momentissa tarkoitettulla tavalla käyttämättä jätetystä varhaiskasvatuksesta kuitenkin periä puolet 7 §:n mukaisesta pienimmästä perittävästä maksusta.

Varhaiskasvatuslain 4 §:n mukaan varhaiskasvatusta suunniteltaessa, järjestettäessä tai tuotettaessa ja siitä päätettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu.

Varhaiskasvatuslain 5 §:n mukaan kunnan on järjestettävä tässä laissa säädettyä varhaiskasvatusta siinä laajuudessa ja sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää.

Varhaiskasvatuslain 9 §:n mukaan varhaiskasvatus saa pääsääntöisesti kestää enintään kymmenen tuntia yhtäjaksoisesti, lukuun ottamatta vuorohoitoa, jossa päivittäinen kesto on lapsen tarpeen mukainen.

4.1 Saatu selvitys

Kustavin kunnasta saadun selvityksen mukaan maksuttomasta varhaiskasvatuksesta on seurannut joitakin vaikutuksia, joita voidaan pitää haasteina toiminnan järjestämisen sekä lapsen kehityksen ja kasvun osalta. Lasten hoitopäivien pituuksissa on havaittu jonkin verran kasvua, samoin huoltajien sitoutumattomuus varattuihin hoitoaikoihin on lisääntynyt. Muutokset ovat johtaneet lisääntyneeseen henkilökunnan tarpeeseen toiminnassa olevaa lasta kohti laskettuna. Lisäksi lasten keskimääräinen loma-aika on lyhentynyt. Kriteerien päivittämisellä tavoitellaan ensisijaisesti lapsen edun nykyistä kattavampaa toteutumista. Lapsen eduksi nähdään, että lapsella on vuoden aikana riittävä määrä lomaa läheistensä kanssa.

Kriteerien päivittäminen on tullut ajankohtaiseksi arkipäivän kokemusten lisäksi myös Kustavin kunnan yleisen taloudellisen tilanteen vuoksi sekä varhaiskasvatuksen ylimääräisten kustannusten karsimiseksi, kuten ulkopaikkakuntalaisista lapsista syntyvät kustannukset, ruokapalvelun hankintakulut ja -mahdollisuudet heinäkuussa sekä sijaiskulujen karsiminen. Kesäaikana henkilökunnan lomat pyritään jatkossa keskittämään heinäkuulle. Uudet päivitetyt kriteerit edesauttavat toimenpiteiden toteutumista.

Päivitetyt kriteerit maksuttomaan varhaiskasvatukseen sisältävät useita (12 kpl) ehtoja. Kaikkien kriteereiden tulee täytyä, jotta asiakasmaksua ei peritä. Mikäli nämä kriteerit eivät kokonaisuudessaan täyty on varhaiskasvatuksen johtaja velvollinen huomauttamaan viipymättä huoltajille kirjallisesti kriteereistä ja niiden velvoitteista maksuttomaan varhaiskasvatuspalveluun. Mikäli huomautuksesta huolimatta huoltajat eivät kykene täyttämään kriteereitä, on seuraava kuukausi maksullinen. Lasten varhaiskasvatuksesta perittäviin maksuihin sovelletaan varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annettua lakia (1503/2016). Huoltajien on toimitettava tulotiedot varhaiskasvatuksen johtajalle laskutusta varten. Ilman tulotietoja perheen asiakasmaksu määräytyy korkeimman maksuluokan mukaan. Mikäli asiakasmaksu on 0,00 euroa, peritään puolet varhaiskasvatuksen asiakasmaksulain mukaisesta pienimmästä perittävästä maksusta.

4.3 Arviointi

Kustavin kunta on ottanut käyttöönsä varhaiskasvatuksen maksuttomuuden, joka perustuu kunnan omaan harkintaan. Kunnalla on tältä osin oikeus asettaa maksuttomuudelle ehtoja. Asetettujen ehtojen tulee kuitenkin olla yhdenvertaisia ja syrjimättömiä eivätkä ne saa heikentää varhaiskasvatuslain mukaisia oikeuksia. Mikäli perheellä on varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetun lain perusteella oikeus maksuttomaan varhaiskasvatukseen, tätä oikeutta ei voida rajoittaa kunnan asettamilla maksuttomuuden ehdoilla. Kunnan käytännöt eivät saa johtaa tilanteeseen, jossa laissa säädetty maksuttomuus tosiasiallisesti heikkenee.

Kustavin kunnan heinäkuuta koskevan käytännön mukaan varhaiskasvatuspaikan varaaminen heinäkuulle johtaa asiakasmaksun perimiseen koko kuukaudelta. Lupa- ja valvontavirasto katsoo, että käytäntö ei ole yksiselitteisesti lainvastainen, mikäli maksut määräytyvät asiakasmaksulain mukaisesti. Jos lapsella olisi lain mukaan muutenkin oikeus maksuttomaan varhaiskasvatukseen, niin sitä oikeutta ei voida heikentää. Käytäntöä on pidettävä ongelmallisena myös yhdenvertaisuuden näkökulmasta, koska kaikilla perheillä ei ole tosiasiallista mahdollisuutta vaikuttaa lomansa ajankohtaan tai kestoon. Näin ollen tämä kriteeri voi johtaa perheiden eriarvoiseen kohteluun ja lapsen edun vastaiseen tilanteeseen.

Lupa- ja valvontavirasto toteaa, että maksuttomuuden ehtojen sitominen kaikkien kriteerien täyttymiseen voi johtaa yksittäisissä tilanteissa myös kohtuuttomiin lopputuloksiin. Esimerkiksi hoitopäivän enimmäiskeston ylityksen kytkeminen automaattisesti maksun määräytymiseen ei ole kaikissa tilanteissa perusteltua, mikäli ylitys johtuu huoltajien työajoista tai työmatkoista. Hallituksen esityksessä eduskunnalle varhaiskasvatuslaiksi (HE 40/2018, 9 §) todetaan, että päivittäinen varhaiskasvatusaika olisi pääsääntöisesti enintään 10 kymmenen tuntia yhtäjaksoisesti. Toisaalta esimerkiksi vuorotyön työajat taikka yksinhuoltajuus voivat johtaa tilanteisiin, että kymmenen tunnin varhaiskasvatusaika joudutaan ylittämään. Tämän vuoksi säännöstä ei ole aikanaan kirjoitettu ehdottomana.

Edellä mainituin perustein Lupa- ja valvontavirasto katsoo, että Kustavin kunnan toiminta ei ole lainvastaista. Varhaiskasvatuksen saatavuus on turvattu kaikille lapsille, ja maksuttomuus toteutuu niissä tilanteissa, joissa perhe sitoutuu kunnan asettamiin ehtoihin. Mikäli perhe ei pysty sitoutumaan ehtoihin, varhaiskasvatuksesta peritään varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetun lain mukainen maksu. Kaikki perheet eivät kuitenkaan välttämättä voi vaikuttaa olosuhteisiinsa siten, että maksuttomuuden ehdot täytyisivät. Jos Kustavin kunta tiukasti noudattaa asettamiaan maksuttomuuden ehtoja, menettely saattaa aiheuttaa ongelmia yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden näkökulmasta. Myös huomautukset ehtojen noudattamatta jättämisestä eivät lähtökohtaisesti edistä varhaiskasvatuksen asiakassuhteessa tarvittavaa luottamuksellista ja yhteistyöhön perustuvaa vuorovaikutusta, vaikka toiminta ei kokonaisuutena arvioiden ole lainvastaista.

5 Muutoksenhaku

Tähän päätökseen ei saa oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 6 §:n perusteella hakea muutosta valittamalla.

6 Hallinnollisen ohjauksen asteet ja määräyksen antaminen

Lupa- ja valvontaviranomaisen antama hallinnollinen ohjaus noudattaa valvonta-asioissa seuraavaa vakavuusasteikkoa (vakavimmasta lievimpään):

Huomautus | Huomion kiinnittäminen | Ei toimenpiteitä

Hallinnollisen ohjauksen lisäksi Lupa- ja valvontavirasto voi antaa sitovan määräyksen puutteiden korjaamisesta tai epäkohtien poistamisesta. Lupa- ja valvontavirasto voi tarvittaessa velvoittaa varhaiskasvatuksen järjestäjän noudattamaan määräystä sakon uhalla tai uhalla, että toiminta keskeytetään, taikka että toimipaikan, sen osan tai laitteen käyttö kielletään.

7 Yhteystiedot

Lisätietoja antaa tarvittaessa ylitarkastaja Marja-Liisa Keski-Rauska, puh. 0295 254 402, sähköposti marja-liisa.keski-rauska@lvv.fi.

8 Allekirjoitukset

Tämä päätös on allekirjoitettu sähköisesti viimeiseltä sivulta ilmenevin tavoin.

Juristi

Petri Vanhanen

Ylitarkastaja

Marja-Liisa Keski-Rauska

9 Jakelu

Kustavin kunnan sivistyslautakunta
Rehtori-sivistystoimenjohtaja Kaisa Olari

10 Maksu

Tämä päätös on maksuton.

Päätös
22.6.2026
LVV-U/68960/2026
Julkinen

Lupa- ja valvontavirasto
Postiosoite: PL 20, 13035 LVV
Puhelinvaihde: 0295 254 000
kirjaamo@lvv.fi | lvv.fi

Tämä asiakirja LVV-U/68960/2026 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument LVV-U/68960/2026 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Keski-Rauska Marja-Liisa 22.06.2026 13:29

Ratkaisija Vanhanen Petri 22.06.2026 13:36